

Svenska Dagbladet den 4 november 2002

Det är dags att plocka ned skylten

Kolumn | Storföretagskrisen Welcome to Sweden, the home of international success - ABB, Ericsson. En skylt med denna text mötte till helt nyligen de ankommande resenärerna på Arlanda på deras väg mot bagageutlämningen.

När jag för någon vecka sedan passerade skylten kunde jag konstatera att den barmhärtigt hade täckts över med tyg, så att texten inte längre syns. Den snabba omsvängning som dessa företag har varit utsatta för illustrerar på ett övertydligt sätt riskerna i det svenska storföretagsberoendet. Sverige är en av världens mest storföretagsintensiva ekonomier. Detta beror dels på historiska tillfälligheter, dels på att politiken i Sverige under lång tid gynnat stora och etablerade företag i förhållande till små och nystartade företag. En förklaring till detta är att de stora företagen på många sätt har passat väl in i den kollektivistiska svenska modellen. Mera konkret har det hos socialdemokratin funnits en strävan att skapa tillväxt i ekonomin, utan att den enskilde individen ges starka ekonomiska drivkrafter. Tydligast har detta varit när det gäller kapitalbildningen. Denna har främjats så länge som den har skett inom företagen, men motverkats när den skett genom förmögenhetsbildning hos den enskilde individen.

Slutresultatet är att den svenska ekonomin domineras av ett antal stora företag, av vilka huvuddelen bildades i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Inget av de 50 största företagen har tillkommit under de senaste tre decennierna. De stora företagen har också på ett mycket påtagligt sätt stått för tillväxten i den svenska ekonomin. De faktorer man brukar se som tillväxtskapande, som investeringar i materiellt kapital och humankapital, liksom en hög teknologisk nivå, är alla knutna till de stora företagen. Ett exempel är den internationellt sett höga volymen vad gäller forskning och framför allt utveckling i de svenska företagen. Den helt övervägande delen av denna verksamhet har ägt rum i, eller i anslutning till, en handfull av våra stora företag.

Den gamla svenska storföretagsmodellen har nu nått vägs ände. Några av de svenska kronjuvelerna har blivit dotterbolag i utländska storföretag. Andra har flyttat ut huvudkontor och annan strategisk verksamhet. När det gäller ABB och Ericsson är det i dag omöjligt att säga hur stor deras anknytning till Sverige kommer att vara när den nuvarande krisen har ridits ut.

I denna situation är det kanske inte så konstigt att röster börjar höjas för protektionism, "svenska lösningar" eller som nu senast stödpolitik för att hålla de krisdrabbade företagen under armarna. Att genom åtgärder av denna typ försöka hålla fast vid det gamla skulle dock göra ont värre. Särskilt när det gäller stödpolitik, borde spåren från 70-talets varv- och stålkris fortfarande förskräcka.

Det som nu sker borde i stället vara en signal till regeringen att lägga om politiken i riktning mot ökade ekonomiska incitament för individen. Att gamla storföretag kan råka in i svåra kriser kan politikerna tyvärr inte göra mycket åt. Däremot kan de genom politiska åtgärder påverka näringslivsklimatet så att nyföretagandet ökar och att vi får en ökad tillväxt i de små och medelstora företagen. De kan också bidra till att göra det mera attraktivt för internationella storföretag att etablera sig i Sverige.

Detta kräver ekonomiskpolitiska åtgärder över ett mycket brett fält. Det som i dagens situation är verkligt oroväckande är att den typ av åtgärder som skulle krävas går helt på tvärs med de politiska signaler som nu kommer från de regerande partierna.

Författare: Ulf Jakobsson

©Svenska Dagbladet eller artikelförfattaren.